

Иzlazi уторком, четврком и суботом

ПРЕДПЛАТА: за Краљевину СХС
мјесечно Д 15; тримјесечно Д 40;
за Италију мјесечно лира 6; по-
једини број 30 центевама. Огласи
по цјенику. Поједини број Д 1-50.

ДАЛМАТИНСКИ РАДИКАЛ

Поштарина плаћена у готову.

Издаје: Окружни Одбор Народне
Радикалне Странке у Шибенику.
Одговорни уредник: Шпиро Такић.
Телефон број 60.

Штампа: Нова Штампарња - Шибеник.

Година II.

ШИБЕНИК, четвртак 26. априла 1923.

Број 80.

IZLAZ IZ SITUACIJE.

Politička situacija dobila je sasvim drugi obrt i time je zlonamjerno komplikovana u tolikoj mjeri, da nam se postavljao samo pitanje: kakav će biti izlaz iz nje. U stvari ovo pitanje ne bi imalo svoga smisla, jer je situacija bila i ostaje tako očigledno prosta i jasna, da se moramo i proti volje pitati: čemu vodi sve to? Izgleda nam, da je izvjesnoj političkoj grupi, kao i jednom dijelu naše štampe bilo potrebno da položaj države predstave vrlo nevjerno, i u crnoj boji, služeći tako samo interesima jedne partije. Samo takav način obavještanja javnosti može imati vrlo rgjav odjek u širokim narodnim slojevima, čije se posljedice ne bi mogle sagledati.

Mi smo neprestano isticali da politička situacija u našoj državi nije tako kritična, da je čak i sam opstanak države došao u pitanje. Naprotiv, mi nalazimo da je situacija jasna i odregjena i da su nam sami rezultati marlovskih izbora obilježili izlaz. Taj izlaz se sastoji jednostavno u homogenoj radikalnoj vladi. Sva današnja nastojanja oko toga da se nagje neki drugi izlaz, i ako urode momentano plodom, neće dati uspješnih rezultata i biće vrlo kratkog vijeka i onda nastaje ono kobno vraćanje u nazad na polaznu tačku sa svim njegovim štetnim i demoralisućim pojavama. Dosada je država i suviše patila ova iskustva da bi ih i dalje produžavala. Državne potrebe zahtjevu jednu jaku, čvrstu i odlučnu ruku za sređivanje prilika u svim granama državnoga života. Za uspješno, pak, izvrgenje ovoga posla sposobna je samo jedna homogena vlada iz radikalne stranke.

Koalicione vlade ne mogu se prihvatiti po samoj prirodi njihovoga postanka. One su uvijek rezultat kompromisa, pabirčenja svih vrsta i kao takove osugjene su na prividno životarenje bez ikakve jasno povučene linije svoga rada. Nemajući najpotrebnijeg moralnog oslonca za svoje opravdanje, koalicione vlade sklone su svakog trenutka padu. Da njihova labilnost ne dozvoljava im preduzimanje korisnih mjera za saniranje prilika ili nekog posla većeg i dubljeg državničkog smisla. Bez te jasno odregjene linije sada, koalicione vlade, posve prirodno ne daju ni onaj potrebiti autoritet državi, a niti potrebitu odgovornost pred narodom za svoj rad. Otuda zastoj i tapkanje umjesto pravog i unaprijed odregjenog rada, jer koalicione vlade zahtjevu nagodbe, pogodbe i pregovore i za najmanju sitnicu. Koalicione su vlade jedini i posljednji izlaz iz situacije, kad drugog izlaza nema. One su u tom trenutku jedino nužno zlo, koje se prihvaća samo onda, kada ga ne možemo izbjeći.

Danas nije politička situacija takova, da bi se moralo pribjeći koalicionoj vladi kao posljednjem i jedino mogućem izlazu. Rezultati izbora pokazali su nam, da ima i drugih, mnogo boljih, potrebnijih i pozitivnijih izlaza. Taj izlaz je homogena vlada, koja je neophodno potrebna za današnje vrijeme i ove prilike. Radikalna stranka ima u sebi tu posebnu moralnu i brojnu jačinu, da primi na sebe takvu ulogu, kao i svu odgovornost, koju ona za sobom povlači. U tom vidu radikalna stranka i dobila je onakovo povjerenje na prošlim izborima. I ona se ne smije oglušiti o to narodno povjerenje. Osim toga radikalna stranka ima u sebi i najrazvijenije shva-

tanje i osjećanje države i stvarnosti. Njezina prošlost je najbolja garancija i najjači dokaz njene konstruktivne moći na konsolidovanju države.

Vrijeme koje preživljujemo i prilike u kojima se nalazimo upravo nalazu riješene situacije u tome smislu. Pred ozbiljnim zakonodavnim i državotvornim radom, koji je na dnevnom redu, sva su druga riješena škodna. Jer, za njegovo uspješno provagjanje u djelo, sposobna je samo jedna homogena radikalna vlada sa jasno odregjenim pravcem u svome radu i potrebnom odlučnošću i istrajnosti na započetom djelu. To je jedini sretni i korisni izlaz iz današnje situacije.

JUGOSLAVENI U EMIGRACIJI.

Donosimo ovaj članak Jovana Tomića, koji je, zajedno sa g. Milanom P. Gjurgjevićem, najbolji poznavac podzemnog rada Jugoslovenskog Odbora i srbijanske opozicije protivu radikalne stranke i Srbije za vrijeme izagnanstva.

I.

Zla u društvu bilo je uvek, ima ga i biće ga, kao i bolesti u čovekovu organizmu. Ali, ako ga je uvek bilo, ako ga ima i ako će ga i dalje biti — to ne znači da se treba pomiriti s njim i dati mu slobodnog toka. Na protiv, treba ga suzbijati i uništavati kao i bolest u čovekovu organizmu. Organizovano društvo borilo se, bori se i boriće se s njim, da bi se zaštitilo i održalo onako isto kao što se bori protiv zarazne bolesti u organizmu pojedinaca, kad ona preti da okuži drugoga, pa čak i u slučaju, da se okuženi pojedinac opire, jer je interes društva jači nego prohtev pojedinaca.

Veliki svetski rat 1914—1918 god. jeste strašno zlo i za mnogobrojne pojedince i za sve vrste skupina, počnujući od porodice pa sve do društva najprostranijeg obima, do čovečanstva. Kao strahovita zaraza on je učinio rusvaj u najužem koncentričnom krugu, gde je fizički vognjen, ali kao svaka zaraza i otrov prešao je i u ostale krugove, i ma da je mireći se sve više, slabio, ipak je zatrovao i uzdrmao sav taj složeni organizam i svuda, više ili manje, istakao je mane i nedostatke i posebnih organizama i organizacija.

Taj veliki svetski rat, u koji je nevoljno upleten i naš narod, željan mira i rada, ispoljio je mnogo zlo, koje se u njemu krilo, i to više po gornjim nego po donjim društvenim slojevima. Jednom od tih zala posvetio sam knjigu »Jugoslavija u emigraciji«. Kao pažljiv lekar, koji ispituje bolest, uočio sam ga još u njegovim počecima, tražio sam i našao sam mu uzroke i činioce, pa sam ga pratio i u daljem toku ne ispuštajući ga iz vida ni po prestanku rata; a kad je došlo vreme, obelodanio sam ga. Tu je bio u toku rata zagrančni rad t. zv. jugoslovenske emigracije u Švajcarskoj, koji nam je napravio isto toliko pakosti koliko i otvoreni državni i narodni neprijatelj.

II.

U toj knjizi izneo sam razorni rad »jugoslovenske« emigracije, koji koliko je bio na štetu njene vlastite otadžbine, toliko je išao u korist državnog i narodnog neprijatelja. Pokazao sam i pruzio dokaz:

1. Da je ta »jugoslovenska« organizacija radila protiv Srbije kao države.

2. Da njeno republikanstvo nije bilo izraz političkog vaspitanja i uverenja nego srestvo za ucenu i za izvrgenje plana protiv Srbije.

3. Da je isti smer imala njena propaganda s federalizmom.

4. Da su ti »Jugoslaveni« radili i vodili propagandu za austrijsku Jugoslaviju.

5. Da je među njima bilo i neprijateljskih agenata.

6. Da su radili dogovorno sa sličnim Jugoslovenima u Austriji.

7. Da su svojim radom unosili zabunu u naše redove i otrov u našu dušu.

8. Da su, pri svem tom, bili zaštićeni i uživali veće blagodati nego i najnapredniji nacionalni radnici.

9. Da su najzad, po svršenom ratu i slomu Austrije i Bugarske, nastavili rad na nacionalnom terenu.

Megu tim »Jugoslovenima« u emigraciji bilo je bakonja, ali i sitniša. Prvi su držali konce politike u svojim rukama; drugi su, kao poslušni, izvodili naredbe starijih. Puštajući knjigu u svet imao sam u vidu one bakonje, a sitniš je spomenuo tek uzgred, kad se kroz njegova usta i akciju manifestovala težnja bakonja. Bakonje sam udarao po ciku, ali od njih niko da pomoli zuba niti da jauknu. Zablelo ih je, ali nisu davali avaza. Zadovoljili su se pretinjama, na koje sam odgorio da ću biti spreman. Zatim su došle anonimne beleške i u krvi im podzemni rad. I po svom starom običaju, pošto nisu imali hrabrosti da se pojave i otvoreno brane svoje ideje, opet su poturili omladinu. Jedan od njihovih vaspitnika, poznati tvorac kralice o »čistoj košulji« (Jugoslavija) na »gubavom telu« (Srbiji) na omladinskom kongresu u Lozani 24. juna 1917 god., na kome se pledira za austrijsku Jugoslaviju, u duhu Majske Deklaracije Jugoslovenskog Kluba u Beču, s popom Korošcem na čelu, nalazi se oklevetan, pa kod suda podiže tužbu, traži za me kaznu i »u gotovom« za oklevetanu čast. U isto vreme urbi et orbi objavljuje to preko listova galilejskog narodu, dok se u tužbi za svedoke poziva na cvet ženevsko-lozansko carinskih nacionalnih bolševika, dezertera i tugijskih plaćenika.

Pokušaj ovog junoše, koji je za sve vreme rata primao pare od »gubave Srbije«, značio je probni kamen za bakonje. Ako uspe, i oni će pohitati s tužbama, i, po turski, nabrojiti mi 101 god. robije. Ne uspeju li — bakonje će ćutati i dalje, a omladinac neka gleda šta će.

Sud je, megjutim, rekao svoje. A zabludei izdanak junačke i kršne Hercegovine, nosilac jednog lepog imena i čudnog, republikanskog kostima u Ženevi, predstavljenog u šeširu i ogrtaču vatikanskih crnih slugu, zaboravio je na obećanje dato u javnosti. On čuti poste sudske odluke i pravi se »ni luk jeo ni luk mirisao«. Megjutim, sud je rekao da ga nisam oklevetavao nego istinu rekao, te niti je meni dosudio zatvor niti njemu »u gotovu« za »oklevetanu« čast.

III.

Omladina je nasela, a bakonje i dalje ćute. Pretpostavljaju u emigraciji omiljene i okušane intrige i podzemni rad. Ali kako ja nisam od onih, koji će zažaliti za korom crnog hleba, što mi ga daje ova država za naporan i savestan rad, jer ga mogu imati i beljeg i mekšeg, a »Jugoslavija u emigraciji« — polpomognuta knjigom »Srbija i Jugoslavina« od g. Mil. P. Gjurgjevića i dogagajjima u toku — vrši svoje, trebalo je obesnažiti strahovite fakte tamo iznesene.

I javio se nov branilac ženevskih Jugoslovena i ženevskog Jugoslovenskog Novinarskog Biroa, gnezda svih insinucija i kleveta u inostranstvu protiv Srbije. Javio se nekadašnji saradnik tog istog biroa, br. Marko Jakovljević knjigom „Iz rata i emigracije. Uspomene. Odgovor g. Jovanu Tomiću“ (Subotica, 1923.), koji je revnosno branio u Ženevi i Bugare i boljševike a pred sam sloz Austrije našao za uviđajno da u srpskom konzulatu u Ženevi baci srpski pasoš i pokaže crnogorsko-italijanski kad mu Srbija nije dala koliko je tražio i da ništa ne radi!

Br. Marko, kao da sam mu poručio, priznaje:

1. Da je Srpski (u istinu Jugoslovenski) Novinarski Biro, izdržavan troškom Srbije, u početku imao karakter državne ustanove, ali malo po malo dobio karakter jugoslovenski i radio na integralnom rešenju našeg pitanja u smislu oslobođenja (samo ne od Austrije!) i ujedinenja celog jugoslovenskog naroda.

2. Da je tu, u S. N. Birou nikla poznata republikansko-federativna Jugoslovenska Demokratska Liga, čije su ideje branili Trumbić i njegovi akolitii, a danas izvode Radić, Korošec Spaho i drugi, a da u među njim pokretačima najglavniji bili Grol i B. Marković.

3. Da je u emigraciji, u toj jugoslovenskoj grupi, bilo takvih koji su svojim radom štetili ugledu Srbije.

4. Da ih je bilo i takvih, koji su svojim radom pomagali Austriji i Jugoslovenima, koji su hteli federativnu Austriju.

5. Da je među inteligentnima, pa i u omladini bilo mnogo ogorčenih i na režim i na Srbiju uopšte.

6. Da su, zaista, u toku rata vogjeni pregovori izmegli Trumbića s jedne i Starčevićanaca u Austriji s druge strane preko Ženeve, i to preko Gmajnera.

7. Da su »Jugosloven« radili kod omladine, ne samo jugoslovenske nego i srbijanske, ulivajući joj mržnju protiv Srbije.

Besno kolo — koje su po svršenom ratu, po ovoj nesrećnoj zemlji, povelii ženevski Jugosloveni s Trumbićem na čelu, nastavili u Demokratskoj Jugoslovenskoj Ligi, zatim sa Hrvatskom Zajednicom i nekima od Demokrata, a završili u džepu Stjepana Radića pod fesom Spahovim i čelpeušom popa Korošeca — i koje postaje sve bešnje, dalo mi je za pravo što sam objavio »Jugoslaviju u emigraciji«. Br. Marko samo potvrđuje to. Jov. N. Tomić.

Коалиција с демократима.

Један угледни радикал изјавио је београдској „Трибуни“ о радикалско-демократској коалицији: „Ми хоћемо да се што прије нађе налаз из кризе. У ту сврху не би били против коалиције али та коалиција морала би бити на чврстим ногама. Не смију се дозволити експерименти, као за прошле коалиције, нити се могу поновити нелојалности, које су довеле коалицију до распада“. Говорећи даље о демократским условима рекао је: „Ми можемо преговарати на бази реалних услова, који одговарају изборном резултату, можемо евентуално учинити неке уступке за љубан спораума, али само у границама могућности. Вара се г. Давидовић ако мисли, да од нас може захтевати што хоће. Наша странка се налази у одличној ситуацији и ако смо ми вољни на преговоре, то није да спасимо себе, већ државу. Ако то демократи, то јест г. Давидовић, не увиђају, тим горе по њих, то јест по више земалске интересе. Ако овога пута не дође до спораума, за то ћемо ми најмање бити криви“.

— Posljednji ostaci irskih ustaša zarobljeni su.

— Grčke komite provalile su 16. nov. m.j. na bugarski teritorij i opljačkali dva sela.

Радићево шарлатанство.

Већ од дана ослобођења, благодарећи нашој млакости, познато хрватско клепетало Стипица Радић, изиграва нашој, српском крвљу и костима створеној, домовини, и на српским плећима донетој слободи, неког политичког шарлатана, заглупљујући и онако, бившим црножутим режимом и сувише заглупљени дио хрватског народа

Ми се не чудимо Радићу, јер га познајемо одавна, као шарлатана, још када је као црно-жути плаћеник католичке силе ишао попут „апостола“ у православу Русију, да тамо шири католицизам и одонуд био најурен. Таква корак може учинити само човек болеснога моага, коме је право мјесто — лудница. Али чудимо се нашим властима, а још се више чудимо оном дијелу честитих и неазаглупљених Хрвата да такав сулуди тип трпе и пуштају да несметано још већма заглупље оно, што је већ заглупљено.

То што данас у Хрватској ствара Радић, могла би стварати свака будала и свуда, али у оном дијелу народа, који нема свијести; но код свијесног народа то се не може догодити. Свијестан би народ њега смјестио тамо гдје му је право мјесто. Његове изјаве на збору прелазе и суманутост, оне јасно показују поквареност и нитковљук, а са нитковима се не може и не смије поступати у рукавима. Нитковима се мора показати песница и што тврђа.

Шта мисли тај шарлатан када напада онако дрско и безобразно српске представнике? Шта мисли када се онако цинички изражава о Краљевој личности? Мисли ли он, да је српски Краљ са представницима заједно заокружен и помогнут српским народом, извојевао слободу и Хрватима и Словенцима? Гдје је он, Радић био за вријеме српске Голготе? Он пријети са Македонијом, чуду да у својој будаластој глави није заамислио да је и Македонија хрватска земља? Прети са Црном Гором, па и са Војводином.

На то бисмо му ми поручили: када је тако сигуран о љубави Војвођана, Македонаца и Црногораца према себи, ајшто не пође онамо да шири своју републиканску идеју, те се увјерио о „силној“ њиховој љубави лично? Зна ли он, колико су ти крајеви положили својих костију и залили својом крвљу темеље ове скупе и величанствене аграде? А гдје је он био у то вријеме, са својим згољним себи равнима?

Данас када је наш петвековни сан по скупу цијену, са огромним српским жртвама остварен и када су у саму аграду примљени и његови као браћа рођена, када им је великодушни српски народ опростио све оне грдне погрдијешке, ради којих су јатомице падале српске главе, долази Радић да напада, да вријеђа и изазива сав српски народ, изјављујући којекакве глупости и нападајући српске праке, а ко бајаги желећи споразум са српским народом. Колика иронија! Зар Краљ и прваци наши, не представљају народ наш?!

Нека се припази мало та махнута хрватска будала што трабуња и нека не изазива српски народ.

Српски народ је трпељао да извјесних граница, које имају и свога краја. Нека не срањује заглупљену своју згољну тевабију са просвијећеним и родољубивим Војвођанима, Црногорцима и др, јер га то може скупо стати.

А што кукавица пријети са неким отпором и ту се познајемо; јер баш његови показаше највећа дјела „јуначка“, али као црно-жути војници, и то онда када је требало клати голоруку рају док је српски војник и српски добровољац војевао и борио се часно и поштено са пуно пожртвовања и идеала за остварење петвековнога сна.

Њ. В. Краљица у Далмацији. Дирљив приказ са старицом на Хвару.

Послије Сплита зауставио се „Крађорђе“ у Хвару. Спонтано као и свугде похрлио је народ у непергледним масама и урнебесно „Живјела Краљица! Живјело Краљ!“ заорило се и овим нашим острвом. Њихова Величанства нијесу могла да одоле срцу а да не поздраве и ово своје острво. Изашла су на копно и праћена мором радости наших оточана посјетилца су првосторну цркву. Величанствен и уједно дирљив приказ пружала је нека старица, која се једва на ногама држала од старости. Све је иаашло што је ићи могло да по први пут види у својој средини своју Краљицу. Старица је пружила Њезину Величанству Краљици киту цвијећа радости и захвалности. Али се дрхтавој руци старичиној омаче кита и пред Краљицом па земљу паде. Краљица се лагано сакну и сама диже киту цвијећа у којој бијаше срце старичино и пружи старици своју младу и њезину руку и захвали јој својим слатким и милим гласом. Старица је стајала обливена потоком суза радосница, захваљујући Богу што јој је толико милостив био и поживио је да дочека тај највећи час. Овај је приказ потјерао сузу и на многог другог оку. Радост је народа била неописива. И Краљица се раставила од свог милиог народа. „Крађорђе“ је проследио пут триумфа, читао вријеме праћен мором застана и ројевима лађа из којих урнебесно кличашу.

Наши дописи.

Обровци, 17. априла.

(Друштво за пошумљивање Обровца и околице). Потпуна запустелост и прљавштина која влада у овом мјесту побудила је родољубни осјећај неколицине грађана да се већ једном стане на пут несносном и антикултурном обичају посадити све оно што коме на ум пана, непромишљајући дали је то сходно и основано по законске прописе.

Проникнути најљепшим циљем неколико грађана основаше ово дана „Друштво за пошумљивање Обровца и околице“ задатком, да предузме на себе и изврши један ред јавних рађа, које ће, на првом мјесту дати овој вароши изглед питомог и културног мјеста и допринијети побољшању здравствених прилика, те побудити међу грађанима осјећање да су чланови припадајући једној напредној заједници.

Изабран је већ управни одбор, који је почео свој рад прикупљањем чланова, те су се скоро сви грађани одазвали позиви и уписали у друштво. Доиста одбор је преузео на себе један велики задатак, који има да свлада многе потешкоће, јер ће, као што чуда, тражити од компетентне власти успостављење о потпуној крјепности шумског закона са односним наредбама, тим више, што није никоме, барем овдје, познато, да је исти закон стављен ван крјепности од стране нове управе, а да престане вандализам и опустошења наших шума.

Док се је сјекло дрво без дозволе приликом италијанске окупације, поред лугара, који су и тада опстојали, неможе се никога кривити, али да се утамањују шуне у нашој општини, још већом мјером, послјие нашег ослобођења, томе се доиста нијесмо надали, нити ћемо то трпити. Неразумљиво је како се допуштало тако тамањење шума и за то ми сматрамо да је у првом реду одговорна Кр. политичка област у Бенковцу, која у двије године, осим рјетких иницима није утјерала глобе за шумске штете. Неопходно је пак потребито да се одмах покрије мјесто надлугара, праано од дана ослобођења!

Након евакуације треће зоне Поглаварству у Бенковцу додате су још неке општине као Биоград, Нин, Новиград итд. уследило чега је исто Поглаварство постало највеће у покрајини, пак неби ради да будемо још већма запустели од стране политичке власти, а да исто не дава никакву важност овој проваквацији републике, још од четврт вијека, или кад неби министарство унутрашњих дјела у Београду пронашло, да је баи сада потребито установити у Обровцу политичку експозитуру, која би могла протегнути своју делатност и у оближњем подручју општине новиградске

Препоручујемо одбору највећу устрајност, а желимо најлиепши успјех.

Oto II. u Madžarskoj?

»Magyarorszin vizeg« је donio vijest, da je proslod tjedna sin bivšeg kralja Karla Oto u jednom aeroplanu došao iz San Sebastiana u Subotiče (Szombathely) i da je sakriven u palači nadbiskupa grofa Johana Mikesa. Grofovi Apponyi i Andrassy pošli su u Subotiče i javili se u audijenciju kod »kralja Otona II.« Tom prilikom raspravljana su politička pitanja. Policija je navodno na ovu vijest provela kućnu pretragu u nadbiskupskoj palači i kod toga je konstatovala, da je vijest nastala tako, što se kod biskupa nalazi u posjetima obitelji baruna Orosyja i da je jedno dijete u porodici vrlo slično Karlovom sinu Otonu. Megutim ovo se smatra kao prikrivanje pravog stanja stvari.

Вјести.

Dan trezvenosti u Beogradu. U Beogradu je 22. o. mj. bio dan trezvenosti, te su članovi društva sakupljali priloge za svoje ciljeve. Trezvenički omladinci iz Zemuna i Pančeva posjetili su svoje drugove u Beogradu i manifestirali gradom. Manifestacije su završene na Terazijama oduševljenim govorom protiv alkoholizma.

Vagjenje potopljenih brodova. Ministarstvo saobraćaja je još ranije bilo odlučilo, da pristupi vagjenju u toku rata potonulih ili potopljenih plovnih objekata, kojih prema prikupljenim podacima u našim plovnicama ima 144. Za ovaj je posao usvojena ponuda društva Munition, koje se obvezuje, da će taj posao izvesti za dvije i po godine. Društvo polaže kauciju od 50.000 dinara, a država mu stavlja na raspolaganje šlepove i stručno osoblje. Vrijednost izvagnog materijala, bilo da se on proda licitacijom, bilo da ga otkupi država, dijele na ravne dijelove država i društvo »Munition«.

Velika eksplozija u Kragujevcu. U subotu na večer doživio je Kragujevac vjerojatno već deseti put dosada još jednu veliku eksploziju u vojno-tehničkom zavodu. Oko pola 9 prolomio se gradom gromoviti tresak tako, da je velik dio prozora na kućama polomljen. U kuli pirotehničke eksploziralo je 16 kg. salitre. Srećom u to doba nije bilo nikog u blizini te žrtava nema. Šteta je velika, jer je cijela zgrada srušena. Do sada nije poznat uzrok eksplozije.

Pravoslavna crkva u Mariboru. Mariborska općina vodi pregovore sa državom da joj otkupi sve mjesne vojne za 20 milijuna kruna prema tečaju od 28. januara 1921. i da državna vojnara, sada državna, pripadne općini. Dio te vojne, bivša minoritska crkva, koju vojska sada upotrebljava za svoja skladišta, u tom bi se slučaju prepustila mariborskoj pravoslavnoj općini, da se preudesi u pravoslavnu crkvu. Na sjednici gradskog zastupstva 20. ov. mj. ovaj je predlog jednoglasno prihvaćen.

— Engleska posreduje u Berlinu i Parizu da dogde do pregovora o njemačkim reparacijama.

Домаће вјести.

Уапшење шпијуна. Дуле времена кочио се по Шибенику аустријски „oberleutnant“, и добровољац мађарске легије Јосип Палиника из Задра. За вријеме рата био је један од најрепвнијих аустријских официра, а послје пропасти Аустрије, напаша је скривајући у Загреб и ступио у нашу војску. Али незадовољан са „српским генералима“ Палиника је побјегао у Мађарску и тамо ступио у добровољачку легију. Као човека одвајна и који је познавао наш језик, Мађари су га слали у нашу земљу да шпијунира. Такође је био и на Ријеци за вријеме Данунција и купио добровољце „за ослобођење Хрватске“. Год 1920 ухватиле су га наше власти, кад је дошао у нашу земљу да шпијунира. Био је предап савској дивизијској области, те га је војни суд осудио на 10 година робије у Љубљани је издржавао затвор, где се је рааболо, а као болестан био је превежен у болницу у Загреб, одакле је побјегао. Од то доба живио је на Ријеци, у Трсту а онда у Задру, где је остао све до недавна. Пошто је чуо да је код нас била амнестија за политичке кривце и мислели да је и он амнестиран дошао је без страха овамо, где се је одмах уписао у Орјуну и ставио на прса њен знак. Мислио је да му више нико ништа не може. Али нашој команди мјеста упао је овај индивидуал у очи и почела се за њ пропиткивати. Пошто је био нађен у „црној књижи“, команда места обратила је на њ пажњу полиције, док напакон није дошло од савске дивизијске области да га се уапси и под строгом пратњом доведе у Загреб, што је ових дана било и учињено.

Нађено дијете. У Црници, на улици, нађено је поворођенче живо и здраво. Неана се чије је и како је те доспјело. Воде се извиди.

Вријеме. Има два дана вријеме се направило, те су опет наступили лијепо пролетни дани, који маме свијет на сунце, арак и у природу. Пред каванама већ су столови, око којих се купе каваски гости. Али по свим знацима ово лијепо вријеме неће бити дуготрајно.

Св. Марко. Јучер у сриједу на католичког Св. Марка, на дан кад се код нас замјењују зимски шешири са љетним, сламнатим, вјерници су трчали у цркву, а онда у просексију, која је ишла око града.

Први маја. Министарство је дозволило радницима прославу 1. маја, али је забранило сваке поворке и манифестације по улицама.

Полиција под пушком. Јучер по подне наеннадили су се мирни Шибеничани, кад су видели државну полицију по улицама са пушкама и натукнутим бодожима. Свијет је астојкивао и питао и нагађао за што би то могло бити. Једни су пошли тако далеко, па су говорили да је то ради тога, што је у Хрватској дошло до сукоба између Орјунаша и Ханаоца, па чак да су Орјунаши убили и Радића. Било их је који су то и вјеровали. Други су говорили друго и тако је сав гора брујао и нагађао. Међутим те су мјере полиције учињене, за то што се шибенска Орјуна спрема да демонстрира против полицијске осуде ђака препарандије Влаховића на десет дана затвора, што је недавно ударио на обали једног талијанског фашисту из Задра. Наводи се још к томе да је Владовић ударио посљедњих дана још два-три Талијанаша. Владовић се брани да је задарског фашисту ударио за то, што је он био међу онима, који су нашем свијету давали ридињусово уље да пије, а међу тим жртвима био је и сам Владовић. Добро је да наша полиција не да, да се код нас догађа оно што и у Италији, али је ова каапа преоштра, тим више, кад се на тај начин ономогуђе једном ђаку наставак студира.

Brzajavne i telefonske vijesti.

Politička situacija.

BEOGRAD, 26. Situacija od jučer po podne je ovakova: Izgledi za radikalno-demokratsku koaliciju su sasvim oslabili. Pašić je sinoć izvijestio Kralja, da od koalicije nema ništa. Pod onakovim uslovima ne pristaju ni radikalni poslanici ni ministri. Kralj se je interesirao za imena ovih poslanika, pa ih je sinoć jednog za drugim pozivao u dvor na savjetovanje. Danas je radikalni klub jedinstveno ustao proti koalicije sa demokratima bez obzira na uslove. Jasno je da se Pribičević i Radić natječu, koji će se sporazumjeti sa radikalima i više im pomoći uz manje žrtve. Radić je potpuno spreman, da ugje u vladu i da pridonese još novih žrtava samo da omete radikalno-demokratsku koaliciju. Pašić je odgodio sastanak sa Davidovićem za popodne.

BEOGRAD, 26. Danas je bila zakazana sjednica ekonomsko-financijskog komiteta ministara, ali je odgođena radi hitnog sazivanja ministarskog savjeta Pašić je podnio referat o svom dosadašnjem radu za sastav vlade. Poslije duge diskusije većina je bila protiv koalicije sa demokratima. Odlučeno je, da Pašić pogje u klub, koji će mu dati daljnji pravac o sastavljanju ili odbijanju pregovora sa demokratima. Popodne je Pašić odgovorio Davidoviću, da mora prije saslušati svoj klub nego li mu dade odgovor.

BEOGRAD, 26. Poslije odlaska Davidovića pozvao je Pašić sve svoje ministre na konferenciju. Ministri su konstatovali, da se prije definitivnog odgovora demokrata ne može ništa odlučiti. Radikali ostaju pri svom zahtjevu, da buduća vlada mora biti isključivo poslovna. Riješeno je, da se sutra prije ili poslije podne održi sjednica radikalnog kluba, prema tome, kada će od demokrata stići odgovor. Klub će odlučiti da li prima te zahtjeve ili ne i prema tome povući konsekvencije.

Pašić kod Kralja.

BEOGRAD, 26. Pošto je Pašić nekoliko puta referisao i sa Davidovićem i sa Pribičevićem i pošto je iznio demokratske zahtjeve i njihove izjave radikalnom klubu i ministarskom savjetu, pošao je jučer u Dvor. Pašić je izjavio Kralju, da je koalicija sa demokratima nemoguća, i kad bi radikalni prihvatili sve njihove zahtjeve, jer su demokrati nesigurni i pocjepani, a osim toga i Radić i Korešec i Spaho ustaju protiv takove koalicije. Demokrati ne pružaju nikakve sigurne garantije radikalima za uspješan rad u parlamentu. Pašić drži da je u ovakovim prilikama potrebna samo jedna homogena vlada.

Davidović kod Kralja.

BEOGRAD, 26. Nakon Pašića Kralj je primio Davidovića, koji je iznio demokratske zahtjeve. Demokrati žele da se obrazuje izborna koaliciona vlada, čemu se radikali protive.

Riješenje krize.

BEOGRAD, 26. U političkim krugovima govori se sa sigurnošću, da će danas, ili najdalje sutra biti sastavljena vlada i to homogena radikalna.

Kraljica ne putuje u Pariz.

BEOGRAD, 26. Vijesti da naša Kraljica sa majkom putuje u Pariz neosnovane su. Kraljice ostaju još desetak dana u Dalmaciji, a onda će se zajedno sa Nj. V. Kraljem, koji odlazi u Dubrovnik, čim se riješi kriza vlade, povratiti u Beograd.

Radicevi delegati u Beogradu.

BEOGRAD, 26. Za subotu se očekuju Radicevi delegati u Beogradu, koji će nastaviti započete pregovore sa radikalima. Ovaj put doće na pregovore više delegata.

Književnost.

Klod Farer: Civilizovani, roman. Preveo D. O. Blagojević. (Knjižara S. B. Cvijanovića, — Beograd — 1923). Cena 20 din.

Ovaj čuveni i egzotični roman od Kloda Farera, jednog od najmarkatnijeg prestavnika francuske moderne literature, koji je pre par godina dobio Gonkurovu nagradu, pruža nam izdavač sada u srpskom prevodu.

Siže romana uzet je sa Krajnjeg Istoka, iz francuskih kolonija, koje služe utočištem svemu što ne valja u Evropi. On opisuje život nekolicine tipova kolonijalne rulje koja je sebi stavila u zadatak da prezire svaki zakon, svaku veru i svaki moral, i da se podla nekažnjivo zadovoljstvima i najnižim ljudskim nagonima, — koje mi nazivamo porocima, — i koje je u ostalom povlagrajivo svemoćni zakon tropske klime i aglomerat raznih rasa koje se tu sreću. Evropejci su hteli da podražavaju način života tamošnjih stanovnika i uspjeli su samo da izobličie i karikiraju svoj, jer postoji rasna razlika.

Ali ipak ti ljudi, civilizovani, ma da su obukli na sebe masku krajnjeg egoizma, i najviše civilizacije, umiru kao i ostali, koje su nazivali varvarima, umiru od prave ljubavi, koju su priznavali samo u obliku sparivanja. I ovgje triumfuje Čovek nad Životinjom.

Roman je od velikog interesa — a srpski prevod potpuno je uspeo, te ga možemo preporučiti kao jedno prvoklasno delo.

„Književna Kritika“. Izašao je iz štampe prvi broj „Književne Kritike“ (sveska za april). U beletrističkom dijelu zastupani su R. Jovanović, Pero Slijepčević, Mirko Maksimović, Milan Šare, Mihailo Mirok, Milan Čurčić, Aleksa Šantić, Marko Marković i t. d. U feljtonu pišu R. Varadin (o prozi R. Gjurakovića), Ev. Zaharov (o ruskom pjesniku Erenburgu), Palavestra (o muzičkom životu Sarajeva), Šare (o novitetima u Pozorištu). U bilježkama se piše o našim i stranim književnicima, novitetima i t. d.

„Književna Kritika“ izlazi jednom mjesečno, u sveskama od tri ili četiri štampana arka. Cijena joj je po svesci 6 dinara, a dobiva se u

svim našim knjižarama. Rukopise treba slati na uredništvo „Književne Kritike“ u Sarajevu.

PALMA
Kačuk pete
i potplate

Prednosti!

Jeftinije
i
znatno
trajnije
nego od kože!
Zaštita
protiv vlage
i zime!

DJEČJE BRAŠNO

VITAL

NAJBOLJA JE HRANA ZA
DOJENČAD, DJECU I DOJILJE

SLADNI KAKAO

VITAL

JACAJUĆE SREDSTVO ZA
BOLESNIKE I REKONVALESCENTE
SVAKE STAROSTI

CISTO NARAVNI PROIZVODI IZ SLADA

JEDAN POKUŠAJ DOSTAJE!

VITAL D. D.
TVORNIČA HRANLIVIH SREDSTAVA
ZAGREB, KRAJEVSKA CESTA 10

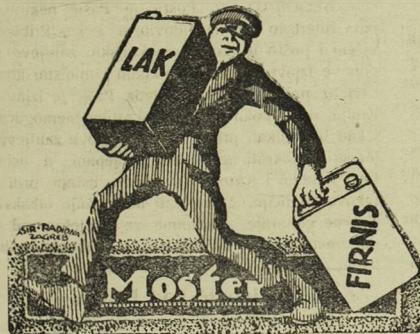
BANCA DALMATA DI SCONTO D. D. PODRUŽNICA ŠIBENIK

Prima uloške na knjižice i na tekući račun. - Eskomptira mjene. - Obavlja sve burzovne naloge te isplate na sva tuzemna mjesta. - Izdaje čekove i kreditna pisma. - Financira trgovačka, obrtna i industrijalna poduzeća. - Obavlja sve štedioničke i bankovne poslove najkulantnije.

Brzojavni naslov: DALMASCONTO.

21

Помажите „Просвјету“!

LAKOVE vlastitog proizvoda za svu industriju, obrt i trgovinu
ULJENE BOJE

SUHE BOJE

TERPENTIN

u svakoj količini nudja

MOSTER TVORNICA LAKOVA D. D.

Mesnička ul. 13.

ZAGREB

Mesnička ul. 13.

TEHNIČKI URED OSKAR KRAUS

TRST - Via S. Nicolò 4/II.

Opskrbljuje kroz najkraće vrijeme sa motorima na naftu i benzin, motorima DIESEL, električnim motorima i dinamima, motorima za brodove i jedrenjače, kompletni namještaj za tvornice tjestenine, mline, sprave za tištenje maslina, za mehaničke i drvodjelske radione i sve ostale vrste mašinerija s tehničkim namještajem.

Cijene u dinarima. - Informacije i proračuni besplatno.

TUNGSRAM